

»Novi« prijevod za dublje razumijevanje Koncila

Željko TANJIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, pp. 432, 10001 Zagreb
zeljko.tanjic@zg.t-com.hr

U srpnju 1962. Karl Rahner održao je u Salzburgu jedno od svojih najpoznatijih predavanja koje mu je priskrbilo probleme s ondašnjom Kongregacijom sv. oficija. Predavanje je pozivajući se na 1 Sol 5,19 naslovljeno »Duha ne trnite«. U njemu Rahner, između ostaloga, kaže:

»Kada čitamo ovu riječ, morali bismo se prije svega uplašiti da se Duha, goreću vatru Božju, uopće može utrnuti, što apostol pretpostavlja, da smo – barem u veoma širokom opsegu – za to uopće u stanju. Kada bismo to uvijek promišljali, kakva bi se promjena mogla dogoditi u našem životu: možemo Duha utrnuti, možemo prekinuti njegovo djelovanje u nama i svijetu. On je dan u našoj moći, u moći naše sposobnosti nošenja, u moći naše lijenosti, u raspolaganju našeg praznog, zemaljskog i od ljubavi ispražnjenog srca: ne možemo biti samo sebi nevjerni niti izdati dostojanstvo i određenje samo našeg bića, možemo utrnuti Duha koji uvijek iznova želi obnoviti lice zemlje, ubiti Božji život u svijetu, prostore tubitka učiniti bezbožnim, praznim i besmislenim. I mora postojati užasna opasnost koju mi, otupjeli, ne primjećujemo, mora biti lako i nezamjetljivo gurnuto sa strane da će vatra Duha biti od nas ugašena, moramo imati puno dobrih razloga za 'dobru savjest' tako nešto učiniti kada nas apostol mora zaklinjati: Duha ne trnite!« (*Schriften zur Theologie*, VII, Freiburg. i. Br., 1966., 77-78).

Govoreći o duhovnom i karizmatskom kao bitnim obilježjima Crkve koja ne počiva samo na institucionalnom i hijerarhijskom ustrojstvu niti je prvenstveno vođena predvidljivim ili planiranim događajima nego neočekivanim i nepredvidljivim djelovanjem Duha, Rahner kao da je na naj-

bolji mogući način osjetio što će se dogoditi na Drugom vatikanskom koncilu: »nova Pedesetnica«, kako je Koncil nazvao i papa Ivan XXIII. Naravno da se sam događaj Koncila i njegovo značenje mogu različito interpretirati. I upravo je pitanje interpretacije Koncila ono koje danas izaziva najviše prijevora i dvojbi. U ovo malo vremena nemoguće je ući u sva pitanja i izazove današnje interpretacije Koncila. Meni je pak, u kontekstu Rahnerova promišljanja, zanimljivo pitanje tko gasi onaj duh Koncila kojim vjerujemo da je jedno takvo događanje u Crkvi bilo vođeno.

Usudio bih se reći da duh Koncila gase i oni koji tvrde da postoji apsolutna identičnost između pretkoncilske i koncilske Crkve, kao i oni koji tvrde da je Koncil potpuni prekid s pretkoncilskim razdobljem. Prva je tvrdnja protivna načelu koje ističe sam Koncil u DV 8: »Tijekom stoljeća, Crkva naime neprestano teži k punini božanske istine, sve dok se u njoj ne ispune Božje Riječi.« Crkva dakle teži punini istine koja joj je dana. Ali ju još nije u svemu dosegla. Takav stav omogućuje i razvoj nauka i života zajednice. Postoji dinamička vjernost koju prvenstveno oblikuje Kristov Duh. Kada u DV 1 Koncil ističe da »idući stopama Tridentinskoga i Prvoga vatikanskog koncila, kani iznijeti pravi nauk o Božjoj objavi i njezinu prenošenju, kako bi sav svijet slušajući navještaj spasenja uzvjerovao, u vjeri se nadao i u nadi ljubio«, on pojmom »inherens vestigiis« naglašava dvostruko: s jedne strane ucijepljenost u tradiciju Crkve, a s druge strane dinamizam novoga, drukčijega, kojega ne treba podcijeniti i odbaciti bez obzira na sve poteškoće i probleme.

I druga je tvrdnja gotovo iz istih razloga protivna duhu Koncila. Ista je Crkva bila na Koncilu kao i ona prije Koncila. Ne postoji potpuni prekid. Postoji drukčije razumijevanje sebe same, pologa vjere, svijeta u kojem je pozvana biti svjedokom i navjestiteljicom Riječi spasenja. Mnogi su tu novost razumijevanja tumačili kao potpuni prekid s teološkom, duhovnom i pastoralnom tradicijom i izričajem Crkve. Svojim su stavovima i oni doprinijeli stvaranju konfuzije i izgubljenosti među vjernicima i u Crkvi. »Aggiornamento« je bio i ostao stvaran izazov i smatram da povratka nema. Sjećam se kako u dnevnicima kard. Šepera, koje sam u Arhivu Zagrebačke nadbiskupije proučavao za skup o obljetnici njegove smrti, na marginama jednog zasjedanja Koncila stoji zapisano: »Kotač povijesti ne može se okrenuti unatrag!« To je ono što bi svi nostalgičari za pogriješno shvaćenom i razumljenom pretkoncilskom Crkvom trebali razumjeti i prihvatiti.

Duha trnu oni koji se pozivaju samo na duh Koncila kao i oni koji se pozivaju samo na dokumente. I jedno i drugo potrebno je vidjeti u međusobnoj povezanosti i prožetosti. Često pozivanje na duh Koncila zapravo se može

pretvoriti u govor o mome duhu Koncila. A samo pozivanje na dokumente bez kontekstualizacije njihova nastanka, procesa izrade i namjere otaca ostaje čistim legalizmom.

I tako bi se moglo nabrajati dalje. Ono što je potrebno istaknuti jest da se obje suprotstavljene strane u mnogim točkama, kao što je i uobičajeno s ekstremima, dodiruju, samo s različitim predznacima. Zadaća je teologije kretati se između ta dva ekstrema kako bi mogla pokazati sve bogatstvo Koncila i njegov izazov i za kršćane trećeg tisućljeća i to na raznim područjima: ekleziologija, liturgija, odnos prema svijetu, sloboda vjerovanja, pluralizam, odgoj, znanost itd.

Možda bi trebalo istaknuti slobodu vjerovanja i ekumenski dijalog kao posebno važan plod koncilske misli: priznanje i poštivanje slobode osobe pa onda i slobode vjerovanja (i nevjerovanja ili drukčijeg vjerovanja od našega!) još nam nije do kraja »sjelo« i nismo shvatili a još manje prihvatili da priznanje slobode nužno znači i pluralizam i napuštanje društvenog monopola Crkve. Tek smo počeli ispravno shvaćati i zajedno povezivati vjeru i slobodu; u tom su kontekstu nepravedne i žučljive kritike i istupanja iz Crkve slične pubertetskoj »trotz-krizi« koju valja proći da bi se došlo do prave slobode, odnosno opredjeljenja u stvarima vjerovanja.

U LG Koncil se nije ustručavao progovoriti o pozivu na svetost koji se tiče svih krštenih. Kako to shvatiti? Možda bi se moglo i trebalo iz teksta iščitati to da valja prestati s pitanjima poput ovih: Što mi daje vjera i Crkva?, Kakvu korist imam od njih? itd. Takva konzumistička držanja odgovaraju u supermarketu ili u uslužnom poduzeću; ona su velika napast našeg vremena i društva. Poziv na svetost znači postaviti si svaki dan, iskreno i zauzeto, ovo pitanje: Što znači danas volja Božja za mene? Što je to danas, sutra?, Što hoće On od mene?, Koje je moje poslanje?, Što mi je činiti »pred njegovim licem« (uvijek sam pred njegovim licem)? ... Možda bi to pitanje moglo pomoći da se shvati kako je Crkva »igrište za sve«, tu nema gledatelja jer postoje samo sudionici »igre«.

Upravo je stoga izdavanje sedmog, popravljenog i dopunjenog izdanja dokumenata važan crkveni, teološki i kulturni događaj za Crkvu u Hrvatskoj i naše društvo. Nadam se prije svega da će ovo izdanje ponovno motivirati sve nas u proučavanju Koncila i koncilskih dokumenata, omogućiti nam da u njima ne vidimo samo zbir dokumenata nego izričaj vjere Crkve u našem dobu, njezinu legitimaciju kao i početnu točku za razumijevanje nje same, njezina djelovanja i svijeta u kojem živimo. Pomoći će nam vidjeti kako i za nas teologe dokumenti nisu samo izvor u kojemu možemo naći materijale za oblikovanje

članaka koji služe za napredovanje, a za učiteljstvo nisu samo izvor citata u pojedinim prigodnim situacijama, a i to čini se sve rjeđe jer je danas sve manje popularno pozivati se na Koncil. Koncilski su dokumenti jedan od temeljnih izvora za oblikovanje naše teologije i crkvenosti.

Zamjetan je zamor i među mlađima kojima se Koncil čini potpuno dalekim i u mnogočemu nerazumljivim događajem. Možda je to i stoga što oni Koncil povezuju s nama koji o njemu govorimo i na njega se pozivamo, ali premalo živimo i svjedočimo njegov duh.

U svakom slučaju, hvala izdavaču i prije svega prevoditelju dr. Stjepanu Kušaru. Njegov će prijevod u mnogočemu odrediti našu teološku terminologiju. Od srca mu zahvaljujem i čestitam na tom velikom djelu i izvrsno obavljenoj zadaći koju je preuzeo. Ovim je, kao i svojim cjelokupnim radom, pokazao da, premda fizički odsutan, mnogo znači za našu teologiju i Crkvu te da je bio i ostao jedan od naših vodećih teologa. Kao što mu i zahvaljujem na izvrsnom uvodu kojim se ovi dokumenti otvaraju i u kojemu se na malo stranica daje izvrstan teološki uvid u cjelokupnu konstrukciju teoloških dokumenata. Na žalost, mislim da je izostavljanje njega kao prevoditelja u službenom impresumu isto tako jedan od načina na koji se gasi koncilskih duh.

A sada, nekoliko primjera razlike starog i novog prijevoda:

<i>Latinski izvornik</i>	<i>Prijevod KS, 1970.</i>	<i>Prijevod Stjepana Kušara</i>
<i>DV 1: Propterea Conciliorum Tridentini et Vaticani I inhaerens vestigiis, genuinam de divina revelatione ac de eius transmissiōne doctrinam proponere intendit, ut salutis praecōnio mundus universus audiendo credat, credendo speret, sperando amet.</i>	<i>Stoga, idući stopama Koncila tridentinskog i Prvog vatikanskog, Sabor hoće iznijeti pravu nauku o Božjoj objavi i njezinu prenošenju, da sav svijet navještaj spasenja čuje i vjeruje, vjeruje i ufa se, ufa se i ljubi.</i>	Stoga Koncil, idući stopama Koncila tridentinskog i Prvog vatikanskog, kani iznijeti pravi nauk o Božjoj objavi i njezinu prenošenju, kako bi sav svijet slušajući navještaj spasenja uzvjerovao, u vjeri se nadao, i u nadi ljubio.
<i>DV 2: gestis verbisque</i>	<i>zahvatima i riječima</i>	djelima i riječima
<i>LG 8, UR 4, DH 1: subsistit in; subsistere</i>	<i>nalazi se; DH 1: postoji</i>	postoji
<i>LG 23: Ecclesia particularis</i>	<i>posebna Crkva</i>	partikularna Crkva
<i>LG 23: Ecclesia localis</i>	<i>lokalna Crkva</i>	mjesna Crkva

Latinski izvornik	Prijevod KS, 1970.	Prijevod Stjepana Kušara
IM 5, 11, 12, UR 4, DH 3, 6, 7: <i>bonum commune</i>	<i>opće dobro</i>	zajedničko dobro ¹
DH 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15: <i>libertas religiosa</i>	<i>vjerska sloboda</i>	sloboda vjerovanja ²

Matrimonium je Stjepan Kušar obično prevodio sa ženidba, a *coniugium* s brak ili supružništvo, premda nije bio posvuda dosljedan (*con-iugium*: ima u sebi *iugum*=jaram > dvoje se »ujarmilo« pa ide istom »prugom«). *Liturgia* je u najviše slučajeva preveo riječju bogoslužje, a *cultus* riječju bogoštovlje, ali ni tu nije mogao biti uvijek i u svemu dosljedan.

I na kraju bih završio kako sam i započeo. Rahnerovim riječima:

»Prvo što mora biti učinjeno, što trebamo uzeti k srcu bila bi briga o tome da Duh može biti utrnut ... Stoga nas sve mora mučiti briga da bismo mi mogli biti ti koji Duha trnu: trnemo ga ohološću koja uvijek zna više, tromošću srca, lijenošću, nepoučljivošću kojom susrećemo nove impulse, nove izazove u Crkvi. Koliko bi sve bilo drukčije kada novo ne bismo susretali s uznositom samouvjerenošću, s konzervativizmom koji ne brani Božju čast i učenje i prisutnost u Crkvi nego sebe samoga, stare navike, uobičajeno, naviknuto da se može živjeti bez boli svakodnevno nove metanoje.«

¹ A ne »opće dobro«: opći je *generalis*, -e, a ovdje se radi o zajednici (moglo bi se po starijski reći »općinstvo«); osim toga »zajedničko« je konkretniji izraz od općega, tiče se zajednice, nas.

² Zato što se radi o unutarnjem stavu osobe, o stavu i izboru savjesti da se vjeruje (ili ne vjeruje) u Boga; prijašnji prijevod (vjerska sloboda) više je orijentiran prema predmetu za koji se sloboda odlučuje, odnosno koji ona izabire; cijeli pak dokument DH »gađa« upravo nutrinu i savjest osobe, te potom s tim u vezi i vanjsku sferu mogućih »predmeta izbora«. Riječ je o nijansi, ali ona je važna, pa je stoga napravljena ova promjena. Zato je i termin *res religiosa* preveden kao »stvar vjerovanja« (a ne vjerska stvar) itd.